

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 67/2023-35

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Petra Straku a Martina Vernarského (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného JUDr. Petrom Kubinom, Dentons Europe CS LLP, organizačná zložka, Bottova 2A, Bratislava-Staré Mesto, proti uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 1Tdo/3/2022 z 13. septembra 2022 takto

r o z h o d o l :

Ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 21. decembra 2022 domáha vyslovenia porušenia základného práva na osobnú slobodu zaručeného čl. 17 ods. 2 v spojení s čl. 49 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva na súdnu ochranu zaručeného čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie zaručeného čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) č. k. 1Tdo/3/2022 z 13. septembra 2022 (ďalej len „napadnuté uznesenie“). Navrhuje napadnuté uznesenie zrušiť, vec vrátiť najvyššiemu súdu na ďalšie konanie a priznať mu náhradu trov konania.

2. Ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľa uznesením č. k. III. ÚS 67/2023-18 zo 7. februára 2023 prijal na ďalšie konanie v celom rozsahu.

II.

Skutkové východiská

3. Rozsudkom Okresného súdu Košice I č. k. 7T/35/2018 z 21. októbra 2020 (ďalej len „rozsudok okresného súdu“) bol sťažovateľ uznaný vinným z prečinu výtržníctva podľa § 364 ods. 1 písm. c) Trestného zákona na tom skutkovom základe, že 30. augusta 2017 v Košiciach na Námestí osloboditeľov hanobil tam sa nachádzajúcu národnú kultúrnu pamiatku (pomník padlým 2. svetovej vojny) tak, že podišiel k predmetnému pomníku a za pomoci skrutkovača z neho násilným spôsobom vypáčil a odstránil trinásť kusov symbolov kosáka a kladiva.

4. Proti rozsudku okresného súdu podal sťažovateľ odvolanie, ktoré Krajský súd v Košiciach (ďalej len „krajský súd“) uznesením č. k. 7To/1/2021 z 3. júna 2021 (ďalej len „uznesenie krajského súdu“) podľa § 319 Trestného poriadku zamietol.

5. Proti uzneseniu krajského súdu podal sťažovateľ dovolanie podľa § 371 ods. 1 písm. i) Trestného poriadku, ktoré najvyšší súd napadnutým uznesením podľa § 382 písm. c) Trestného poriadku odmietol.

III.

Argumentácia sťažovateľa

6. Porušenie svojich práv sťažovateľ odôvodňuje tým, že najvyšší súd nedal odpovede na jeho podstatné argumenty, v dôsledku čoho trpí napadnuté uznesenie deficitom odôvodnenia. Dovolanie sťažovateľa bolo založené na argumentácii o nenaplnení objektívnej stránky skutkovej podstaty prečinu výtržníctva podľa § 364 ods. 1 písm. c) Trestného zákona. S touto argumentáciou sa najvyšší súd vysporiadal len kvantitatívne stručne a obsahovo nedostatočne.

7. Konkrétne sťažovateľ uvádza, že jeho konanie nesmerovalo proti dodnes nedochovaným pôvodným bronzovým symbolom z roku 1945, ktoré boli pôvodne umiestnené na pomníku, ale proti na pomník nalepeným nepôvodným symbolom vyrobeným z preglejky, ktoré nie sú súčasťou pamiatkovej hodnoty kultúrnej pamiatky podľa zákona č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ochrane pamiatkového fondu“). Tento argument sťažovateľ oprel jednak o vyjadrenie Krajského pamiatkového úradu Košice (ďalej len „krajský pamiatkový úrad“), ako aj o výpoveď svedkyne [REDACTED], riaditeľky krajského pamiatkového úradu. Ak bol najvyšší súd názoru, že nepôvodné symboly sú súčasťou pamiatkovej hodnoty pomníka, mal uviesť, na základe čoho došiel k tomuto záveru a z akých dôvodov sa odklonil od vyjadrenia krajského pamiatkového úradu. Ak najvyšší súd mienil, že nepôvodné symboly nie sú súčasťou pamiatkovej hodnoty pomníka, sťažovateľovi nie je zrejmé, akým spôsobom bola naplnená objektívna stránka žalovaného prečinu, konkrétne predmet útoku (hanobenia) – kultúrna pamiatka.

8. Sťažovateľ nesúhlasí s názorom krajského súdu recipovaným do napadnutého uznesenia, podľa ktorého sa žalovanej trestnej činnosti dopustil čo i „úpravou“ kultúrnej pamiatky. Sťažovateľovi nie je zrejmé, v čom sa prekrýva „úprava“ kultúrnej pamiatky s jej „hanobením“, respektíve akým spôsobom mohol úpravou kultúrnej pamiatky túto hanobiť. Z napadnutého uznesenia nevyplýva, či pod úpravou kultúrnej pamiatky ponímal najvyšší súd (i) demontovanie nepôvodných symbolov ako súčasti pamiatkovej hodnoty pomníka alebo (ii) demontovanie nepôvodných symbolov, ktoré nie sú súčasťou pamiatkovej hodnoty pomníka, pričom v tomto druhom prípade mal najvyšší súd judikátorne objektivizovať, akým spôsobom bola naplnená objektívna stránka skutkovej podstaty žalovaného trestného činu.

9. Sťažovateľ nesúhlasí ani s tvrdením najvyššieho súdu, podľa ktorého boli symboly súčasťou pomníka od jeho vzniku, pričom sťažovateľovi neprislúcha zaoberať sa tým, či sú dočasné, či sa mu páčia alebo ako ich subjektívne vníma – rozhodujúcim je ich materiálny význam, ktorý má základ v objektívnej realite podloženej historickými faktmi. V odpovedi na uvedené sťažovateľ uvádza, že odstránil nepôvodné symboly, pričom z napadnutého uznesenia nemožno ustáliť, či materiálny význam nepôvodných symbolov z nich robí súčasť pamiatkovej hodnoty

pomníka. Pokiaľ áno, sťažovateľovi nie je zrejmé, akým spôsobom je toto tvrdenie súladné s legálnou definíciou kultúrnej pamiatky a so stavom, v akom bol pomník v roku 1963 vyhlásený za kultúrnu pamiatku (bez pôvodných symbolov, ktoré v tom čase neexistovali). V opačnom prípade ostáva nejasné, akým spôsobom bola naplnená objektívna stránka skutkovej podstaty žalovaného prečinu.

10. Napokon sa sťažovateľ, upriamujúc pozornosť na nedostatočné odôvodnenie napadnutého uznesenia, domnieva, že najvyšší súd doň prevzal arbitrárnu interpretáciu z uznesenia krajského súdu, podľa ktorej sú nepôvodné symboly súčasťou pamiatkovej hodnoty kultúrnej pamiatky. Najvyšší súd v napadnutom uznesení vyslovene neuviedol, či pri posúdení tejto otázky zohľadnil právny názor niektorého z orgánov štátnej správy na úseku ochrany pamiatkového fondu. Pri nachádzaní odpovede najvyšší súd zrejme vychádzal z uznesenia krajského súdu, v tejto časti založeného na arbitrárnej interpretácii usmernenia Ministerstva kultúry Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo kultúry“ a „usmernenie ministerstva kultúry“), z ktorej vyplýva, že nepôvodné symboly sú súčasťou pamiatkovej hodnoty kultúrnej pamiatky. Takýto záver však z predmetného usmernenia podľa sťažovateľovho názoru nevyplýva. Zároveň z vyjadrenia krajského pamiatkového úradu priamo vyplýva, že nepôvodné symboly nie sú súčasťou pamiatkovej hodnoty kultúrnej pamiatky. Závery usmernenia ministerstva kultúry a vyjadrenia krajského pamiatkového úradu teda nie sú protichodné, ale, naopak, navzájom sa dopĺňajú a do seba zapadajú. K vyjadreniu krajského pamiatkového úradu sa však krajský súd ani najvyšší súd nijakým spôsobom nevyjadřili.

IV.

Vyjadrenie najvyššieho súdu a replika sťažovateľa

IV.1. Vyjadrenie najvyššieho súdu:

11. Najvyšší súd uviedol, že dovolacie námietky boli v napadnutom uznesení zodpovedané jasným, zrejmým a vyčerpávajúcim spôsobom. V podstatnom poukázal na odôvodnenie napadnutého uznesenia, z ktorého vyplýva, že nepôvodné symboly boli síce osadené len dočasne, ale slúžili celkom zrejme ako náhrada autentických pôvodných symbolov. Preto je neakceptovateľnou argumentácia, podľa ktorej k naplneniu objektívnej stránky skutkovej podstaty prečinu výtržníctva podľa § 364 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku nemohlo dôjsť demontážou preglejkových symbolov, pretože tieto netvorili pôvodnú súčasť pamätníka. Sťažovateľ sa už len samotnou „úpravou“ kultúrnej pamiatky dopustil žalovaného prečinu. Symboly kosáka a kladiva boli neoddeliteľnou súčasťou pomníka od jeho vzniku, pričom ich zmysel a význam je vyjadrený v napadnutom uznesení. Povedané inými slovami, „nie je starosťou“ sťažovateľa zaoberať sa tým, či sú preglejkové symboly dočasné a či sa mu „páčia“ alebo ako ich subjektívne vníma. Rozhodujúcim je ich materiálny význam, ktorý má základ v objektívnej realite podloženej historickými faktmi. Podľa názoru najvyššieho súdu je argumentácia sťažovateľa protichodná, keďže nadväzuje práve na zmienenú pasáž odôvodnenia napadnutého uznesenia, ktorá poskytuje dostatočné odpovede na dovolacie námietky.

12. Z ďalšej argumentácie vyplýva poukaz na rozsudok najvyššieho súdu č. k. 1Tdo/10/2022 zo 14. septembra 2022. Predmetným rozsudkom došlo na základe sťažovateľovho dovolania k vysloveniu porušenia zákona v neprospech sťažovateľa v inej trestnej veci (vec tzv. „busty Vasiľa

Biľaka“), k zrušeniu týmto dovolaním napadnutého uznesenia a súčasne k zrušeniu rozsudku okresného súdu a uznesenia krajského súdu vo výroku o upustení od súhrnného trestu, ako aj vo výroku o treste prepadnutia veci. Je preto otázne, či by vyhovenie ústavnej sťažnosti viedlo k sťažovateľom sledovanej náprave. Rovnako je otázne, či by procesný stav po zrušení napadnutého uznesenia nálezom ústavného súdu nebol zmätočný, respektíve z procesného hľadiska inak neudržateľný. Najvyšší súd navrhuje ústavnej sťažnosti nevyhovieť.

IV.2. Replika sťažovateľa:

13. V replike sa sťažovateľ pridržiaval podanej ústavnej sťažnosti a v nej uvedených dôvodov. Pasáž napadnutého uznesenia, o ktorú oprel ústavnú sťažnosť a ktorá podľa vyjadrenia najvyššieho súdu dáva dostatočné odpovede na sťažovateľove námietky, je čo sa týka odôvodnenia nedostatočná. Sťažnostná argumentácia nie je protichodná, ale, naopak, preukazuje, že v napadnutom uznesení absentuje posúdenie a vyhodnotenie esenciálnej právnej otázky.

14. Argument najvyššieho súdu súvisiaci s procesnou zmätočnosťou, ktorá by mohla nastať v dôsledku vyhovenia ústavnej sťažnosti, nemá opodstatnenie a je ústavne neudržateľný. Uznesenie krajského súdu bolo zrušené len vo výroku o upustení od uloženia súhrnného trestu a vo výroku o treste prepadnutia veci. Vo výroku o vine ostalo predmetné uznesenie nedotknuté, pričom k porušeniu práv sťažovateľa malo dôjsť práve v súvislosti s otázkou posúdenia viny. Vyhovenie ústavnej sťažnosti by preto viedlo k sťažovateľom sledovanej náprave. Zmätočnosť procesného stavu, ktorý by mohol vzniknúť v dôsledku zrušenia napadnutého uznesenia, sa dá vylúčiť koordináciou a vzájomnou informovanosťou všeobecných súdov konajúcich v sťažovateľovej veci.

V.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

15. Podstatou podanej ústavnej sťažnosti je nedostatok odôvodnenia napadnutého uznesenia. Podľa názoru sťažovateľa sa najvyšší súd nevysporiadal s kľúčovými dovolacími argumentmi, ktoré smerovali k ustáleniu odpovede na otázku, či nepôvodné symboly nalepené na pomník sú súčasťou jeho pamiatkovej hodnoty. Od vyriešenia tejto otázky závisí, či sťažovateľovo konanie napĺňa skutkovú podstatu prečinu výtržníctva podľa § 364 ods. 1 písm. c) Trestného zákona.

16. Rozhodovacia prax ústavného súdu vychádza z predpokladu, že odôvodnenia rozhodnutí všeobecných súdov vydané v inštančnom postupe súdneho konania nemožno posudzovať izolovane (m. m. napr. III. ÚS 808/2016, III. ÚS 227/2020, III. ÚS 341/2021, III. ÚS 489/2021, III. ÚS 543/2022, IV. ÚS 372/08), pretože tieto konania tvoria z hľadiska predmetu jeden celok. Tento právny názor zahŕňa aj požiadavku komplexného posudzovania rozhodnutí všeobecných súdov, ktoré boli vydané v priebehu príslušného súdneho konania (m. m. napr. III. ÚS 489/2021, III. ÚS 543/2022, IV. ÚS 350/09). Vzhľadom na uvedené argumentačné línie a obsahovú spätosť (spojitosť) rozsudku okresného súdu, uznesenia krajského súdu a napadnutého uznesenia pristúpil ústavný súd k ich zhodnoteniu v celistvosti.

17. Krajský súd v odpovedi na kľúčovú otázku sťažovateľa prednesenú v odvolaní, či nepôvodné symboly sú súčasťou pamiatkovej hodnoty kultúrnej pamiatky, poukázal na usmernenie ministerstva kultúry, podľa ktorého symboly tvoria autentickú a neoddeliteľnú súčasť národnej kultúrnej pamiatky podliehajúcej ochrane podľa zákona o ochrane pamiatkového fondu. S týmto

záverom sa krajský súd stotožnil a uviedol, že uvádzané symboly je nutné vnímať ako znaky vyjadrujúce hlbšiu entitu, ktorá svojim významom splynula do vnútornej jednoty, odrážajúc historický odkaz budúcim generáciám. Na tomto základe uzavrel, že sťažovateľovo konanie nie je priestupkom, ale prečinom podľa § 364 ods. 1 písm. c) Trestného zákona, pretože sťažovateľ sa dopustil hanobenia a znevažujúceho konania smerujúceho k úprave kultúrnej pamiatky, čím vážne narušil jej pamiatkovú hodnotu.

18. Podľa názoru ústavného súdu krajský súd tým, že nepôvodné symboly uznal za súčasť kultúrnej pamiatky, ktorá sa od nej nedá oddeliť a ktorá svojim významom s touto kultúrnou pamiatkou splynula (do vnútornej jednoty), poskytol dostatočne odôvodnenú odpoveď na sťažovateľovu otázku, či symboly sú súčasťou pamiatkovej hodnoty tejto kultúrnej pamiatky. Tým sa súčasne dáva odpoveď na ďalšie sťažovateľove námietky, ktoré sú povahovo závislé na odpovedi na predmetnú kľúčovú otázku, teda, v čom sa prekrýva úprava kultúrnej pamiatky s jej hanobením, čo sa poníma úpravou kultúrnej pamiatky a či materiálny význam nepôvodných symbolov z nich robí súčasť pamiatkovej hodnoty. Ústavnému súdu sa preto nadväzujúci záver krajského súdu o naplnení skutkovej podstaty žalovaného prečinu nejaví ako svojvoľný a ústavne neudržateľný.

19. Pokiaľ ide o napadnuté uznesenie, hoci je jeho odôvodnenie kvantitatívne pomerne stručné, pre záver o porušení alebo neporušení sťažovateľom označených referenčných kritérií nie je rozhodujúce, či sa konajúci súd venuje aj iným otázkam, ktoré podávateľ opravného prostriedku prípadne vôbec nenastoloval. Relevantným kritériom je to, či najvyšší súd dal dostatočné odpovede na otázky súvisiace s poskytovaním súdnej ochrany, a to bez ohľadu na kvantitatívny rozsah odôvodnenia. Pre ústavný súd je podstatné, že obsahové poslanstvo napadnutého uznesenia sa neodchýľuje od argumentačných línií krajského súdu. Aj najvyšší súd poukazuje na neoddeliteľnosť predmetných symbolov od pomníka a na ich materiálny význam a zmysel, ktorý má základ v objektívnej realite podloženej historickými faktmi. Vo zvyšnej časti dôvodov navyše najvyšší súd odkazuje na uznesenie krajského súdu, čo je prípustný postup za podmienky, že samotné rozhodnutie podriadeného súdu je možné považovať za dostatočne odôvodnené (rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Boldea proti Rumunsku z 15. 2. 2007, sťažnosť č. 19997/02, bod 33, rozhodnutie vo veci Albert proti Rumunsku zo 16. 2. 2010, sťažnosť č. 31911/03, bod 40; m. m. napr. I. ÚS 404/2021).

20. V súvislosti s usmernením ministerstva kultúry a vyjadrením krajského pamiatkového úradu ústavný súd len *obiter dictum* dodáva, že všeobecné súdy sa vo svojich rozhodnutiach pridržali argumentácie ministerstva kultúry, ktorá podľa názoru ústavného súdu nebola interpretovaná arbitrárne. Krajský súd vo svojom uznesení uviedol, že ministerstvo kultúry riadi výkon štátnej správy na úseku pamiatkového fondu, teda riadi aj krajské pamiatkové úrady. Z rozsudku okresného súdu vyplýva, že usmernenie si od ministerstva kultúry vyžiadal samotný krajský pamiatkový úrad. Krajský pamiatkový úrad teda vo vyjadrení z 31. augusta 2017 uviedol určitú informáciu a následne požiadal ministerstvo kultúry o usmernenie. Z tohto usmernenia podaného 4. apríla 2018 rezultuje, že pôvodná symbolika bola nahradená dočasnými náhradami symbolov. Ministerstvo kultúry teda malo vedomosť o nedochovaní pôvodných symbolov a následne, odkazujúc na „hore uvedené symboly“, uvádza, že tieto tvoria „*autentickú, neoddeliteľnú súčasť národnej kultúrnej pamiatky, ktorá podlieha ochrane podľa pamiatkového zákona*“. Podľa názoru ústavného súdu sa „hore uvedenými symbolmi“ myslia nepôvodné symboly, pretože neoddeliteľnou súčasťou kultúrnej pamiatky v súčasnosti nemôžu byť iné dnes už neexistujúce (pôvodné) symboly. Všeobecné súdy

sa teda na úkor skôr podaného vyjadrenia krajského pamiatkového úradu pridržali chronologicky nasledujúceho názoru ústredného orgánu štátnej správy, do ktorého kompetenčnej výbavy patrí aj riadenie výkonu štátnej správy krajskými pamiatkovými úradmi a z ktorého vyplýva opačné posúdenie veci. Ústavnému súdu sa takýto postup nejaví ako arbitrárny, teda taký, ktorý by bolo z ústavnoprávneho hľadiska potrebné vyhodnotiť ako neakceptovateľný.

21. Ústavný súd uzatvára, že po preskúmaní sťažovateľovej veci neidentifikoval porušenie základného práva podľa čl. 17 ods. 2 v spojitosti s čl. 49 ústavy a čl. 46 ods. 1 ústavy, respektíve práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým uznesením. Medzi napadnutým uznesením na jednej strane a obsahom uvedených základných práv podľa ústavy, respektíve práva podľa dohovoru na druhej strane, neexistuje taká relevantná súvislosť, na ktorej základe by ústavný súd mohol vysloviť porušenie predmetných ustanovení ústavy a dohovoru.

22. Z uvedených dôvodov preto ústavnej sťažnosti sťažovateľa ústavný súd nevyhovel.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 25. mája 2023

Robert Šorl
predseda senátu